

BEYOĞLU SENİN

KATILIMINLA BEYOĞLU

Sokak Sanatçıları
Odak Grup Görüşmesi Raporu

2021

Bu rapor **İstanbul Planlama Ajansı Sosyal Politikalar Ofisi** tarafından hazırlanmıştır.

2021

1. Yöntem

Beyoğlu İstiklal caddesi'nde sokak müziği yapmış olan 5 müzisyen ile Beyoğlu Senin iletişim ofisinde odak grup görüşmesi gerçekleştirildi. Görüşülenlerin büyük çoğunluğu 2003-2020 yılları arasında Beyoğlu'nda Sokak müzik yapmış ve İstiklal caddesinin kültürel ve ekonomik dönüşümüne hâkim kişilerdi.

- Görüşülen Kişilerin Profilleri :

Odak grup görüşmesine yaşları 26-36 arasında değişen toplam 5 erkek müzisyen katıldı. Görüşmecilerden sadece bir tanesi üniversiteyi bitirebilmişti ve radyo iletişim bölümü mezunuydu. İki görüşmeci konservatuvarda öğrenciyken zamanında bitiremediği için atılmış, bir tanesi Diyarbakır'da müzikoloji okurken kayyum sonrası bölümün kapanması nedeniyle üniversiteyi bırakmak zorunda kalmış ve bir tanesi Kocaeli üniversitesinde konservatuara kabul edildiği halde vicdani ret sebebiyle gidememiş sonrasında Erbil'de devam ettiği müzik öğrenimini yine politik sebeplerle tamamlayamamıştı. Diyarbakır'dan İstanbul'a gelmiş görüşmeci hariç diğer görüşmeciler ya İstanbul'da doğmuş ya da yaşamının büyük çoğunluğunu İstanbul'da geçirmiş kişilerdi.

2. Beyoğlu'nda Sokak Sanatçılığı

2.1 Sokakta Sanatın Hafızası

Görüşmeciler 2003-2010 yılları arasındaki dönemin Beyoğlu'ndaki Sokak müzisyenliğinin en parlak dönemi olduğunu aktardı. Bu dönemde sokaktaki toplumsal hareketlerin yükselişine paralel biçimde Beyoğlu sokakları ana akım olmayı reddeden sokak müzisyenlerine ev sahipliği yapıyor. Özellikle alternatif arayışlardaki muhalif müzik üreticileri için İstiklal Caddesi bir mekân sunarken aynı zamanda gündelik hayatlarında caddeyi kullanan kişiler için de bir alternatif tüketim platformu anlamını taşıdığı ifade ediliyor. Öte yandan bu süreçte yurtdışından gelen müzisyenler için İstiklal caddesinin kapsayıcı bir uğrak noktası olduğu vurgulanıyor. İstiklal caddesinin bu zaman dilimindeki sosyal ve kültürel yapısı yerli ve yabancı sokak müzisyenlerinin karşılaşmasına ve etkileşime girmesine büyük ölçüde vesile olmuş. 2003-2010 arasındaki dönemin Beyoğlu'ndaki Sokak sanatçıları için çok kültürlü bir atmosfer yarattığı ve bu durumun İstiklal Caddesi merkezli nitelikli bir "sanat habitatu" kurduğu ifade ediliyor.

2.2 Beyoğlu'nun Siyasi, Kültürel ve Ekonomik Dönüşümü

2010 sonrasındaki süreçte siyasi iklimin değişimine paralel olarak Beyoğlu'ndaki kültürel çoğulculuğun giderek tükenişe geçtiği ve bu nedenle sokak sanatçılarının zamanla Taksim meydanından Tünel'e doğru itildiği ifade ediliyor. Bir tür sıkışma olarak ifade edilen bu durumun en önemli sebepleri şu şekilde tarif ediliyor:

- Sermayenin Beyoğlu'na yönelmesi sonucu kültürel bir araya gelme mekânlarının peyderpey kapanması.
- Beyoğlu'nun toplumsal hareketlere/alternatif kimliklere kapalı hale getirilmesi.
- Yerel esnaf ile yaşanan gerilimler.
- Emniyetin “zabıta terörü” olarak ifade edilen baskı ve müdahaleleri.
- Beyoğlu tüketici/insan kitlesinin değişimi.

Sokak sanatçılarının Beyoğlu'ndan kopuş sürecinde “zabıta terörü”nün çok etkili olduğu vurgulanıyor. Görüşmecilerin büyük çoğunluğu kendilerinin veya çevresindeki kişilerin müzik aletlerinin zabıta tarafından parçalandığını söylüyor. Ayrıca esnaf tarafından çok ciddi baskı uyguladığını belirtiyorlar. Dükkânlarının önünü kapadıkları gerekçesiyle esnaf ile çok fazla tartışma yaşanmış durumda olduğu belirtilmiştir. Zamanla kendilerini korumak için müzik aletlerinin içinde kesici aletler taşıyan insanlara dönüştüklerini aktarıyorlar. Bütün bu dönüşüm içerisinde İstiklal caddesinin parlak dönemini yaşamış sanatçı kitle yavaş yavaş Beyoğlu'ndan çekilmiş. Görüşmecilerden sadece bir tanesi bir yıl önce Beyoğlu'nda sokakta müzik yaptığını söylerken diğer görüşmeciler seneler önce sokakta sanat yapmaya motive olamadıkları için vazgeçtiklerini söylüyor. Beyoğlu'nda hala sokakta müzik yapan az sayıda kişinin olduğunu belirtirken yapılan müziğin niteliğinin oldukça düştüğünün altı çiziliyor.

3. Sosyo-Ekonomik Bulgular ve Yaşanılan Zorluklar

3.1 Geçim

“Eskiden sokakta müzik yaparak kazandığımız para ile kiramızı karşılıyorduk, geçinebiliyorduk ama artık hiçbir şey eskisi gibi değil”

Öncesinde büyük ölçüde sokakta müzik yaparak geçinebildiklerini aktaran görüşmeciler Beyoğlu'nun kültürel değişimi ve emniyetin tacizleri sebebiyle sokaktan geçinemez hale gelmişler ve çeşitli başka yan işler de yapmaya başlamışlar. Bu durumun çevrelerindeki pek çok müzisyen için de geçerli olduğunu belirtiyorlar. Görüşmecilerden iki tanesi özel müzik

dersi ve konservatuara hazırlık için bir dönem ders verdiklerini belirttiler. Güncel olarak temel geçim kaynaklarının ise düzensiz biçimde çeşitli yerlerde sahne almak olduğunu belirtiyorlar. Bununla birlikte bu işlerden **düzenli bir gelir elde etmenin mümkün olmaması** en çok vurgulanan konulardan birisi olarak ön plana çıkıyor. Aylık kazancın asla belli olmaması sebebiyle temel ihtiyaçlarını bile zar zor karşıladıklarını, birikim yapmanın ise hiçbir şekilde mümkün olmadığını belirtiyorlar. Özellikle Covid-19 salgını ile başlayan süreçte sadece Beyoğlu'nda değil başka yerlerde de sahne almanın/performans yapmanın ne yazık ki mümkün olmadığını ve bu durumdan ekonomik olarak fazlasıyla etkilendikleri aktarıldı.

3.2 Barınma

Görüşmeye katılan kişilerden iki tanesi kaldıkları sabit bir adres olmadığını ve kira ödeyecek maddi güçleri olmadığı için arkadaş evlerinde kaldıklarını belirtti. Ailesiyle birlikte yaşayan bir kişi hariç diğer görüşmeciler arkadaşları ile ortak evlerde kaldıklarını fakat müzisyenlikten düzenli bir gelir elde edemedikleri için kira ödemelerinde fazlasıyla zorlandıklarını vurguladılar. Görüşmecilerin tamamı bilindik mekânlarda müzisyenlik yapılmadığı sürece sokak müzisyenliğinden düzenli bir gelir elde etmenin mümkün olmadığını ve bu nedenle barınmanın/kira karşılamanın daima bir endişe kaynağı olduğunu belirttiler.

3.3 Fiziksel & Psikolojik Sağlık

Sağlık hizmetlerine daha çok doktorların iyi niyetliliği üzerinden erişebildikleri ya da hiç erişemedikleri ifade edildi. Sağlık sorunu yaşama durumunda hizmet almadaki zorluğun yanı sıra sokakta müzik yapan çoğu kişinin geçim, barınma ve ötekileştirme sebebiyle ciddi ruhsal sorunlar yaşadıklarını ifade ettiler. Çevrelerinden tanıdıkları 18 kişinin bu süreçte intihar ettiğini, kendilerinin de belli dönemlerde intiharı düşündüklerini ifade ettiler. Kendi aralarındaki dayanışmanın bu psikolojik zorlukları bir ölçüde hafiflettiğini fakat kalıcı bir iyileşme halini maalesef yaratmadığını, bu süreçte herhangi bir psikolojik destek alamadıklarının altı çizildi. Ayrıca görüşmecilerin hiç birinin sosyal güvencesi olmadığı, sadece birisinin yeşil kart sahibi olduğu görüldü. Sosyal güvencenin olmayışının, sokak sanatçılarının yaşamlarının her alanında hizmetlere erişim konusunda zorluk ve güvencesizlik gibi sonuçları olduğunu söylemek mümkün görünüyor.

3.4 Kurumlarla İlişki

Kurumlara güvensizlik görüşme sırasında ön plana çıkan temalardan birisi oldu. Yaşam ve geçim koşullarını iyileştirmek için yaptıkları CHP'ye yaptıkları başvuruların cevapsız kalmadığını ancak görüşmelerin son durumda bir fotoğraf karesi ile sınırlı kaldığı ifade edildi.

Bu örnek üzerinden siyasi partilere güven duymadıklarını ifade ettiler. Görüşme sırasında “İstanbul Bir Sahne” projesi ile İBB ile ilişkilendirilemedikleri de soruldu. “İstanbul Bir Sahne” projesinin başlangıçta umut verdiği ancak sonradan hem kendileri hem de çevrelerindeki diğer kişiler için çok ciddi bir hayal kırıklığına dönüştüğünü ifade ettiler. Proje ile ilgili yaşanan sorunlar görüşmeciler tarafından aşağıdaki şekilde aktarıldı:

- Son başvuru tarihinden 4-5 gün önce başvuruların kapatılması sebebiyle görüşmecilerden sadece bir tanesinin başvurabildiği belirtildi. Bu sorunun çözümü için bireysel olarak ve Sokak Sanatları Derneği olarak Kültür AŞ ve Beyaz Masa 153 aracılığıyla defalarca şikâyet oluşturmalarına rağmen olumlu olumsuz herhangi bir dönüş alamadıklarını ifade ettiler.
- Projeye dâhil olabilen görüşmeci, kendisine ve çevresindeki diğer müzisyenlere ödemenin bir hafta içinde yapılacağını söylendiğini ancak 70 gün sonra ödemenin yapıldığını aktardı. Bu durumun kendileri için büyük bir mağduriyet yarattığını ve daha da önemlisi İBB’ye karşı olumsuz bir bakışa sebep olduğunu belirtti. Görüşmeci aynı zamanda performans sırasında ve sonrasında pek çok organizasyonel (ulaşım, sahne düzenlemesi vb.) birçok problemle karşılaştığını vurguladı.
- Projeye ilişkin olarak dillendirilen en önemli sorunlardan birisi ise belediyenin müzisyenlere erişimi aracı kişiler üzerinden yapması ve bu kişilerin müzisyenlerden isimlerini sıraya yazmak üzere komisyon talep etmesi olduğu belirtildi. Bu durumun hem kendileri hem de çevrelerindeki pek çok müzisyen açısından İBB’ye karşı oldukça ciddi bir güvensizliğe yol açtığı ifade edildi.

4. Talep ve İhtiyaçlar

- Belediyenin yardım ve destekleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmayan topluluklardan birisi de sokak sanatçıları. Özellikle barınma, gıda ve psikolojik destek konularında mevcut araçlar hakkında bilgilendirilme yapılması ve bu süreçte destek verilmesi önemli adım olarak talep edilmektedir.
- Bu kişilerin güncel olarak sokakta maruz kaldıkları taciz ve saldırılara karşı korunduğu ve meşru bir zeminde sokakta sanatlarını icra edebilmelerine izin veren düzenlemelere ihtiyaç olduğu sıklıkla ifade ediliyor. Belediye bünyesinde kurulacak “Sanat Birimi/Kurulu” vasıtasıyla sokakta performans sergileyen kişilerin akredite edilebileceği ve bu kişilerin belirlenmiş yer ve mekânlarda belli saatlerde performanslarını güvenli bir şekilde gerçekleştirmesinin sağlanması talep ediliyor. Bu açıdan Berlin Belediyesi başta olmak üzere dünyada sokak sanatçılara yönelik iyi

uygulama örnekleri araştırılmalı ve İBB'ye uyarlanacak biçimde entegre edilmeli. Yine Belediye bünyesinde bir sanat akademisinin kurulabileceği ve buraya bağlı olacak sokak sanatları dalında bu sanatçıların dersler verme yoluyla istihdam edilebileceği ifade ediliyor.

- Sokak sanatçılarının en büyük sorunlarından birisi olarak ön plana çıkan “alternatif performans mekânı yokluğu” sorununa karşı çözümlerin üretilmesi gerekli görülüyor. Sokak sanatçılarının performanslarını sergileyebilecekleri “alternatif sahneler” kurulabileceği ifade ediliyor. Örneğin, İstanbul'daki park ve bahçeler, huzurevleri benzeri yerlerde mobil /taşınabilir sanat etkinliklerin yapılması ve düzenli geliri olmayan sanatçıların bu etkinliklere dâhil edilmesi öneriliyor.
- Müzik kaydının yapılması pek çok düzenli geliri olmayan pek çok sokak müzisyeni için oldukça maliyetli olduğu vurgulanıyor. Ücretsiz veya düşük ücretli biçimde kayıt stüdyolarına erişim sağlanabilmesi temel bir ihtiyaç olarak dilendiriliyor. Bu imkân özellikle müzik ile uğraşan sanatçılar açısından kitleye erişimde vazgeçilmez araçlardan birisi olarak görünüyor.